

DOI: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2024-61-124>

УДК 378.01

КОРПОРАТИВНА ЕТИКА У КОНТЕКСТІ ГЛОБАЛЬНИХ ВИКЛИКІВ ТА ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЕКОНОМІЧНОГО ЗРОСТАННЯ БІЗНЕСУ

BUSINESS ETHICS IN THE CONTEXT OF ECONOMIC GROWTH OF BUSINESS

Швиданенко Генефа Олександрівна

кандидат економічних наук, професор, професор кафедри,
Київський національний економічний університет імені Вадима Гетьмана
ORCID: <https://orcid.org/0000-0001-6737-7935>

Швиданенко Олег Анатолійович

доктор економічних наук, професор, професор кафедри,
Київський національний економічний університет імені Вадима
ORCID: <https://orcid.org/0000-00002-5021-0271>

Shvydanenko Henefa, Shvydanenko Oleg

Kyiv National Economic University named after Vadym Hetman

У статті розкрито сутність корпоративної етики, а також різноманітні її термінологічні форми: нормативна, прикладна, загальна, професійна, етика ділових комунікацій, корпоративна, етика бізнесу. Базовим аспектом є дотримання сучасних ціннісних критеріїв, насамперед збереження довкілля за рахунок чистих технологій, відновлювальних енергетичних джерел, обґрунтуванню і впровадженню спільних ефективних, креативних проектів із партнерами, а також дотримання вимог внутрішніх і міжнародних правових норм ведення бізнесу. Стверджується теза про те, що основні категоріальні засади корпоративної етики це моральні ціннісні параметри відкритості і ділової спроможності у правовому полі функціонувати успішно на цільовому ринку. Зазначений тривалий термін спроби суспільства використовувати позитивні вигоди корпоративної етики у досягненні поставленої мети. Витоки її сягають ХХ століття, коли були сформовані фундаментальні основи ведення підприємницької діяльності на засадах корисності для суспільства, поваги до власності, законності орієнтації на виважені потреби, на дотримання зберігаючого вектору розвитку. Наведені основні постулати корпоративної етики бізнесу. Встановлено, що при запровадженні сучасних інноваційних стратегій функціонування бізнесу об'єктивно можливим є забезпечення їх ефективності при співіснуванні і дотриманні європейських етичних ділових засад спрямованих на підвищення рівня соціально-екологічної відповідальності.

Ключові слова: корпоративна етика, ділова етика, різноманітність форм, категоріальні засади, витоки, постулати, перспективи.

The article reveals the essence of business ethics, as well as its various terminological forms: normative, applied, general, professional, ethics of business communications, corporate, business ethics. The basic aspect is the observance of modern value criteria, primarily the preservation of the environment through clean technologies, renewable energy sources, the justification and implementation of joint effective, creative projects with partners, as well as compliance with the requirements of domestic and international legal norms of doing business. The thesis is asserted that the main categorical principles of business ethics are moral value parameters of openness and business ability in the legal field to function successfully on the target market. A long period of attempts by society to use the positive benefits of business ethics in achieving the set goal is indicated. Its origins date back to the 20th century, when the fundamental foundations of entrepreneurial activity were formed based on the principles of utility for society, respect for property, the legality of orientation to balanced needs, and the observance of a sustainable vector of development. The main postulates of practically all forms of corporate ethics (applied, meta-ethics, normative, professional, business relations) business ethics are given, particularly trust, integrity, wisdom, reliability, decency, nobility, responsibility, openness, creativity, etc. It has been established that when implementing modern innovative business operation strategies, it is objectively possible to ensure their effectiveness in coexistence and compliance with European ethical business principles aimed at increasing the level of social and environmental responsibility. Based on the results of the Harvard Business School assessment of aspects of corporate ethics with consumers, the

following can be used in Ukrainian realities: taking into account the right of choice by consumers; safety of products and services; consideration of consumer requirements; provision of real information on the consumer value of goods.

Keywords: business ethics, variety of forms, categorical principles, origins, postulates, perspectives.

Постановка проблеми На сучасному етапі характерною є тенденція розвитку бізнесу та усвідомлення об'єктивної необхідності і значущості. Розробки та впровадження ділових етичних засад бізнесу задля вирішення суспільно етичних, соціальних та економічних проблем. На розв'язання цих завдань спрямований концептуальний процес взаємодії бізнесу та корпоративної етики, а також інноваційні моделі поведінки у діловому партнерстві на засадах моральності, що зумовлює підвищення ефективності діяльності бізнесових компаній, їх репутаційність і високий мережевий статус.

Аналіз останніх досліджень і публікацій

Останні дослідження проблематику корпоративної (професійної) етики досліджували Вебер М., Дюркгейм Е., Парсонс Т., та інші. В аспекті прийняття управлінських рішень висвітлювали науковці Куйбіда В., Петрунін Ю., Жараї С., Рудакевич М. За універсальну етику на базі поваги основ людської екзистенції виступають Швейцер А., корпоративну етику сповідали дослідники Василевська Т., Хачатурян Х. сфокусували увагу на особливостях корпоративної етики у контексті держави утворення етичних норм та елементів управління і процесі взаємодії «державо-суспільство». Проблеми ведення бізнесу за етичними нормами досліджували Р. Соломон, А. Капто, О. Сердюк, О. Могілевська.

Формулювання цілей статті Метою цієї статті є доведення об'єктивної необхідності, доцільності та ефективності розробки та впровадження корпоративної етики, її переваг, значущості і наявних вигід для бізнесу.

Виклад основного матеріалу дослідження. У другій половині ХХ століття у міжнародному зрізі тенденціями стають демократизація, масштабування ідеї соціальної відповідальності бізнесу у контексті корпоративної етики, яка сповідає дотримання норм, правил, зобов'язань у веденні та економічному зростанні бізнесу, а також прийнятті управлінських рішень відповідно до етичних норм і правил як соціального феномена і потужного чинника генерування конкурентних переваг суб'єктів господарювання.

Вважається, що дефініцію «корпоративна (ділова) етика» доречно трактувати як багатогранний, різноплановий і багатоаспектний

феномен. Це можна аргументувати сутністю її базових норм, правил, морально-етичних принципів, можливо концептуально поведінкових засад у царині парадигми загальнолюдських цінностей буття, за якими об'єктивно необхідні є стратегічні наміри спрямовані на узгодження забезпечення економічного зростання бізнесу з інтересами, цінностями моральної системи суспільства та регулювання підприємницької діяльності. Корпоративна етика і надання бізнесу морального характеру і прийняття управлінських рішень за загальноєвропейськими етичними стандартами, за пірамідальною концепцією кульмінаційним аспектом стає відповідальність бізнесу перед суспільством для забезпечення результативності бізнесу з адаптацією міжнародного досвіду особливостей сучасних національних реалій воєнного стану і масштабних безпрецедентних руйнацій росії. Отже, дієвість та ефективність бізнесу значною мірою залежить від імплементації у сьогодення наших реалій імперативів корпоративної етики.

Започаткував норми корпоративної етики ще Конфуцій. Вони певною мірою доречні й на сучасному етапі розвитку суспільства, зокрема головними є обов'язковість, Справедливість, добродієність, а користь і вигода – це другорядне. Ще з давніх часів європейці відмічали вплив етичних норм і цінностей на ефективність ведення справ. У IV ст. до н.е. Аристотель вів дефініцію «етика», яка відображала за сутністю справедливість у процесі ділового спілкування у справах комерції, а також критеріальними ознаками є відповідальність, честь, благо.

Глобального масштабу бізнес-етика набула у 80–90 рр. ХХ ст. вважалось, що вона є частиною корпоративної культури, що зумовило появу мережі міжнародних центрів з бізнес-етики. Ґрунтовні дослідження за цією проблематикою проводяться у США. Перша кафедра з бізнес етики в 1985 р. була відкрита у Нідерландах. Концептуально процес взаємодії бізнесу та етики досліджується зарубіжними науковцями. Сьогодні можна вважати етику бізнесу як етику суспільства. Високі етичні стандарти, за доктриною американських підприємців, забезпечували успішність бізнесової діяльності, оскільки, запроваджується моделі поведінки ділових

партнерів на засадах моральних норм, що дозволяло забезпечувати ефективність функціонування компанії, їх ділову репутацію, яка капіталізується.

При запровадженні сучасних інноваційних стратегій функціонування бізнесу об'єктивно можливим є забезпечення їх ефективності при співіснуванні і дотриманні європейських етичних засад, які спрямовані на посилення рівня соціальної відповідальності та привабливості, а також дотримання високих ціннісних критеріїв, першочергове збереження довкілля за рахунок чистих технологій, реалізації спільних ефективних проектів із партнерами, дотримання вимог правових норм внутрішніх і міжнародних [6, с. 91–96]. Основні категоріальні засади корпоративної етики це моральний вибір, відкритість, а також спроможність у правовому полі ефективно функціонувати на цільовому ринку. У 20-му столітті Г. Кессі сформулював основні постулати ведення бізнесу: зокрема, корисності для суспільства, привабливості творчого характеру, поваги до власності, професіоналізму, законності та орієнтації на потреби, інноваційність [8, с. 36–40]. Особливості і специфіка моральності, зокрема, досліджуються професійною етикою. За своїм змістовним наповненням корпоративна етика спрямована на створення і постійне підвищення позитивного іміджу бізнес-структур.

Корпоративну етику можна прирівнювати до корпоративної етики, її вважають формою прикладної етики або професійною етикою, трактується у застосуванні до всіх аспектів ділової поведінки стосовно окремого індивіда чи бізнес-структури. Тому доречно розкривати змістовне наповнення корпоративної етики як базисної основи бізнесу в цивілізованому ринковому просторі, а слово підприємця повинне мати статус закону. Корпоративна етика спрямована на підтримання дієвих комунікацій із зацікавленими сторонами. Сьогодні ряд корпорацій просувають, вважають пріоритетним наявність статутів соціальних кодексів відповідальності, відділів етики.

В управлінській системі, як її складова корпоративна етика містить: по-перше, моральні цінності; по-друге, параметри і критерії відносин у бізнес-середовищі. В економічній та в управлінських сферах корпоративна етика забезпечує можливість результативної взаємодії за всіма зацікавленими сторонами, а також досягнення стратегічних цілей.

Особливу роль корпоративна етика відіграє у міжнародному бізнесі, насамперед органі-

зації ділових контактів. Оприлюднені вимоги провідних міжнародних компаній щодо етичних відносин із зацікавленими сторонами. За результатами оцінювання Гарвардської школи бізнесу щодо аспектів корпоративної етики зі споживачами, які можна використати і в українських реаліях:

- враховуючи право вибору споживачами;
- безпечність продукції, послуг;
- врахування вимог споживачів;
- надання реальної інформації споживачі цінності товарів.

Етичні параметри впливу на довкілля як функціонуючого бізнесу, а й такого, який планується до впровадження. Корпоративна етика довкілля передбачає захист і збереження природних ресурсів, дотримання екологічних стандартів, а також реалізацію соціально-етичних пріоритетів і конкурентних стратегій.

Слід особливу увагу приділити міжнародним аспектам корпоративної (ділової) етики, враховуючи глобальні виклики, які адаптуються до наших реалій повоєнного відродження, можуть бути застосовані задля успіху ділового іміджу нашої держави. Це стосується розробки і впровадження ділових етичних стандартів, за глобальними критеріями, урахування специфіки національної культури, наявних традицій, суспільних моральних принципів, ідеологічних засад і соціальної відповідальності, поваги до правових законодавчих актів, етичних кодексів, а також врахування всіх можливих міжкраїнних можливостей розбіжностей у ринках праці, стилі і ділових практик управління, соціальними нормами взаємовідносин у внутрішньому середовищі, зокрема при формуванні корпоративної етики, при зламі перепон можливої конфронтації між владними ланками та персоналом. За проведеними дослідженнями можна констатувати, що у діловій практиці наявні різноманітні трактування етики на концептуальних засадах корпоративної етики та основних її постулатах (табл. 1).

У цьому аспекті транс національними компаніями культивуються такі ознаки корпоративної етики як модель спільних цінностей в менеджменту, персоналу, акціонерів, споживачів, партнерів, базуючись на аспектах задоволеності від праці, участі у сповіданні загальнокорпоративних цінностей, в прийнятті окремих управлінських рішень, у приналежності до компанії, особливо дієвими є можливості партнерства всередині корпорацій, що додає впевненості у забезпеченні успіху, високого іміджу компанії, спільної заці-

кавленості всього персоналу [10]. Отже, корпоративна етика відносно бізнесу діє через об'єктивну необхідність виконання морально-етичних, традицій і всіх сучасних концепції корпоративної етики, що стосується консенсусу у збалансованості інтересів усіх учасників бізнесу, оцінювання соціального прогресу за критерієм міжнародних стандартів загальнолюдських і соціокультурних цінностей.

Можемо констатувати – корпоративної етика у бізнесі – це прикладне наукове спрямування, яке містить загальні етичні норми і правила, моральні норми взаємодії, комунікування та поведінки суб'єктів підприємницької діяльності при виконанні договірних зобов'язань на мікро та макро рівні.

Доречно підкреслити, що ключовий аспект – саме моральні відносини бізнес-структур із клієнтами, персоналом, в менеджерською ланкою, стейкхолдерами, кон-

курентами. Враховуючи те, що бізнесова діяльність зумовлює необхідність ведення переговорів із партнерами, сформовані у міжнародному підприємстві особливі етичні канони, існує в американській діловій практиці кодекс підприємця, задля забезпечення вищого рівня прибутковості, створення нового цільового ринку збуту, укладення перспективних та успішних контрактів, досягнення лідируючих позицій, високої іміджевої позиції компанії та її продукту. Бізнес має сповідати етичні принципи, моральні норми, які є ключовими аспектами ділової, корпоративної, прикладної, професійної етики. Ми акцентуємо увагу на різних формах корпоративної етики, які притаманні для бізнес середовища. Тобто базується на цінностях, нормах, принципах, які є органічною складовою корпоративної ділової бізнес практики, віддаючи пріоритет не економічним цінностям.

Таблиця 1

Основні постулати корпоративної етики

Наявні форми					Основні постулати
Прикладна етика	Метаетика	Нормативна етика	Професійна етика	Етика ділових відносин	Корпоративна етика
					Довіра
					Доброчесність
					Мудрість
					Надійність
					Порядність
					Шляхетність
					Професійність
					Відповідальність
					Відкритість
					Креативність
					Щирість
					Солідарність
					Цивілізаційність
					Патріотизм
					Гідність
					Культура мислення
					Толерантність
					Корективність
					Розсудливість
Тактовність					
Ввічливість					
Сумлінність					
Гуманізм					
Пунктуальність					

Джерело: розроблено авторами

Корпоративна етика є потужним драйвером забезпечення успішного зростання бізнесу у міжнародній діловій практиці. Вважається ефективним такий постулат Ефективна етика – Ефективний бізнес. Корпоративна етика базується на сприянні розвитку парадигми гуманістичної моралі, а також сповідання системних засад цивілізаційних загальнолюдських цінностей. Отже, корпоративна етика як соціальний феномен буття органічно взаємопов'язаний з Передих маю і відображає практичну сторону етики, аналітичне оцінювання і вирішення моральних аспектів функціонуючого бізнесу, а саме:

- проблем соціально екологічної відповідальності;
- проблем застосування етичних засад при прийнятті бізнес діяльності управлінських рішень;
- проблем життя забезпечення суспільства у задоволенні споживчих потреб, враховуючи раціональність, доречність їх обмеження;
- проблем досягнення стратегічних цілей у процесі створення матеріальних і духовних цінностей.

Забезпечення підтримки етичного статусу в управлінні бізнесом є у сьогоденні поширеною і надзвичайно складною проблемою, а також актуальною для повоєнного відродження ефективного бізнес середовища. Слід зазначити, що дослідження проблематики прикладної етики, має альтернативні варіанти рішення, тому важливо провести їх оцінювання і здійснити вибір найбільш привабливого [1, с. 3; 2, с. 5].

Міжнародний досвід свідчить, що цивілізований, ефективний бізнес має базуватися на етичних принципах, як компонента демократичного суспільства, яке розвивається на основі моральних цінностей та інноваційних методів ведення етичного бізнесу [4, с. 12]. Це зумовлює необхідність постійного моніторингу та вдосконалення законодавчої бази щодо ведення бізнесу на етичних засадах, а також законодавчого захисту суб'єктів міжнародної діяльності, дотримуватись вимог задекларованих етичних кодексів компаній, враховувати характерні особливості своїх потенційних партнерів задля ефективного цивілізованого характеру бізнесової діяльності.

Враховуючи ситуацію, що міжнародний бізнес не містить жодних конкретних законодавчих аспектів, правил, норм щодо корпоративної етики, компанії самотужки стараються забезпечити баланс між етичними поведін-

ковими нормами та бізнесовими інтересами. Етичний бізнес органічно вмонтовується у внутрішній менеджмент компанії, зокрема, етичні засади взаємовідносин бізнесу і збереження довікилля.

Висновки. Слово у спілкуванні, ділових комунікаціях, може бути як животворчим так і руйнівним. Оприлюднені твердження Дейла Карнегі є, за яким успіх фахівця у фінансових аспектах лише 15% залежить від його професіоналізму і на 85% від ділової етичної майстерності, сумісності з моральними цінностями партнерів. Очевидним є те, що поряд національними етичними засадами маємо сповідати міжнародні канони, оскільки український бізнес в процесі свого функціонування в умовах невизначеності, турбулентності, нестабільності задля досягнення поставлених цілей має створювати сприятливий етичний клімат ділового партнерства. Особливо слід виділити такий аспект у корпоративній етиці як довіра. Цілком природним для США, Японії є те, що укладання багатомільйонних угод може здійснюватися у телефонному режимі.

Корпоративна етика базується на нормативній платформі, не виключаючи описові характеристики забезпечуючи високий рівень довіри у ланцюгу «ринок – споживач – суб'єкти господарювання». Міжнародний досвід свідчить, що підвищена увага до корпоративної етики – це візитівка успішного бізнесу для отримання планованого успіху використовуючи цивілізаційні концептуальні етичні пріоритети. Корпоративну етику використовують як маркетинговий інструмент, як тригер для створення привабливого інвестиційного клімату, особливо у наших реаліях, коли ми прагнемо залучити якомога більше інвестицій для відродження економіки, екологічної системи та безпеки. Очевидним є те, що імплементація базових засад корпоративної етики має стати органічною складовою нашого успіху і репутацію міжнародних відносинах. Корпоративний кодекс компанії, в якому слід відобразити:

- по-перше, конкретний повний перелік корпоративних правил;
- по-друге, стратегічні цілі і цінності;
- по-третє, історію, етапи розвитку, місію компанії;
- по-четверте, норми ділової поведінки;
- по-п'яте, сприяє створенню позитивного іміджу компанії і лояльності клієнтів.

Впровадження сучасних європейських стандартів корпоративної етики в українські реалії відродження економічного і екологічного потенціалу [11]. Бізнес за етичними прин-

ципами і правилами найкращий індикатор зрілості будь-якого суспільства, конструктивні взаємовідносини з партнерами – це цивілізаційний етичний норматив.

Очевидно є об'єктивна необхідність створення і впровадження моральних цивілізаційних норму бізнесовій діяльності, які прийнятні у міжнародній діловій практиці, та базуються на соціально відповідальних стандартах поведінки та регламентації діяльності підприємств. Важливим є впровадження етичних кодексів, кодексів поведінки, а також створення відділу вивчення і виконання правил

етичного етикету кожної країни партнера, оскільки це впливає на досягнення лідируючих позицій та успіху в бізнесовій діяльності, зокрема, в інвестуванні.

А у сьогоднішніх реаліях, враховуючи глобальні виклики і допомогу багатьох країн, щоб нам одержати перемогу у повномасштабній війні над рашистами і здійснити комплексне відродження національного економічного та екологічного потенціалу, нам необхідно сформувати і впровадити стандарти поведінки, моральні цінності за імперативами прогресивного цивілізованого світу.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Василевська Т. Е., Саламатов В. О., Марушевський Г. Б. Етика державного управління. Київ : НАДУ. 2015.
2. В. Чабанов. Корпоративна етика державного управління. 2016. *Політичні науки*. Vol. 2. № 2.
3. Рахлицька О. Д. До питання корпоративної етики в сучасній організації. *Гуманітарний часопис*. 2011. № 1. С. 89–97.
4. Хачатурян Х. В. Переорієнтація державного управління на потреби громадян: нова європейська модель. *Вісник Київського міжнародного університету (електронний ресурс Серія «Міжнародні відносини»)*. Київ : КиМУ. 2009. Вип. 8. 352 с.
5. Овсянкіна Л. Моральні критерії підприємницької діяльності. *Людина і політика*. 2002. № 3. С. 138–143.
6. Сидоренко С. В. Методологічні засади аналізу етики бізнесу. *Гуманітарний вісник ЗДІА* 2009. № 39. С. 91–106.
7. Ольга Гагалюк. Шляхи підвищення культури підприємництва або «корпоративна етика» як засіб виховання бізнесмена. *Галицький економічний вісник. Менеджмент*. 2020. № 2 (63). URL: <https://elartu.tntu.edu.ua/handle/lib/32454>
8. Герет Т. Етика бізнесу, монографія Томас С. Герет Річард Дж. Клонскі.: Пер. з англ. Остап Вітаманюк: 2-е вид. Київ : Основи, 1999. 44 с.
9. Л. С. Ринейська. Етика міжнародного підприємництва: проблеми та шляхи їх вирішення. *Ефективна економіка*. 2017. № 11.
10. Вотович Т. Ділова етика: як покращити етичну свідомість у компанії. *Держава та регіони. Серія: Економіка та підприємництво*. 2010 № 1. С. 5–9.
11. Тиліпська Р. Б., Передало Х. С., Мукан О. В. Етика бізнесу в умовах європейської інтеграції. *Вісник національного університету «Львівська політехніка. Менеджмент та підприємництво» в Україні: етапи становлення і проблеми розвитку*. 2016. № 858. С. 132–139. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/VNULPM_2016_858_21

REFERENCES:

1. Vasylevska T. E., Salamatov V. O., Marushevskiy H. B. (2015) *Etyka derzhavnoho upravlinnia* [Ethics of public administration]. Kyiv : NADU.
2. V. Chabanov (2016) *Korporatyvna etyka derzhavnoho upravlinnia* [Corporate ethics of public administration]. *Politychni nauky* Vol. 2. № 2.
3. Rakhlytska O. D. (2011) *Do pytannia korporatyvnoi etyky v suchasni orhanizatsii* [To the issue of corporate ethics in a modern organization]. *Humanitarnyi chasopys*. № 1. P. 89–97.
4. Khachaturian Kh. V. (2009) *Pereoriantatsiia derzhavnoho upravlinnia na potreby hromadian: nova yevropeiska model* [Reorientation of public administration to the needs of citizens: a new European model]. *Visnyk Kyivskoho mizhnarodnoho universytetu (elektronnyi resurs Serii «Mizhnarodni vidnosyny»)*. Kyiv: KyMU. Vyp. 8. 352 p.
5. Ovsiankina L. (2002) *Moralni kryterii pidpriemnytskoi diialnosti* [Moral criteria of entrepreneurial activity]. *Liudyna i polityka*. № 3. P. 138–143.
6. Sydorenko S. V. (2009) *Metodolohichni zasady analizu etyky biznesu* [Methodological principles of business ethics analysis]. *Humanitarnyi visnyk ZDIA*. № 39. P. 91–106.
7. Olha Hahaliuk (2020) *Shliakhy pidvyshchennia kultury pidpriemnytstva abo «korporatyvna etyka» yak zasib vykhovannia biznesmena* [Ways of improving the culture of entrepreneurship or "corporate ethics" as a means of

educating a businessman]. *Halytskyi ekonomichnyi visnyk*. № 2 (63). Available at: <https://elartu.tntu.edu.ua/handle/lib/32454>

8. Heret T., (1999) *Etyka biznesu [Business ethics]*, monohrafiia [a monograph]. Tomas S. Heret Richard Dzh. Klonski.: Per. Z anhl. Ostap Vitamaniuk: 2-e vyd. Kyiv: Osnovy, 44 p.

9. L. S. Ryneiska (2017) *Etyka mizhnarodnoho pidpriemnytstva: problemy ta shliakhy yikh vyrishennia [Ethics of international entrepreneurship: problems and ways to solve them]*. *Efektivna ekonomika*. № 11.

10. Votovykh T. (2010) *Dilova etyka: yak pokrashchyty etychnu svidomist u kompanii [Business ethics: how to improve ethical awareness in the company]*. *Derzhava ta rehiony. Serii: Ekonomika ta pidpriemnytstvo*. № 1. P. 5–9.

11. Tylipska R. B., Peredalo Kh. S., Mukan O. V. (2016) *Etyka biznesu v umovakh yevropeiskoi intehratsii [Business ethics in the conditions of European integration]*. *Visnyk natsionalnoho universytetu «Lvivska politekhnika. Menedzhment ta pidpriemnytstvo» v Ukraini: etapy stanovlennia i problemy rozvytku*. № 858. P. 132–139. Available: http://nbuv.gov.ua/UJRN/VNULPM_2016_858_21